

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiwels.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 5. oktobra 1853.

List 80.

Zakaj in kako se zemlja izpije in izmolze.

Poljska pridiga dr. A. Stöckhardta.

Zmiraj le izdajati pa nič dodajati, pripravi človeka na kant. In to se tolikanj hitreje zgodi, koliko večji so izdajki ali stroški.

Tudi z našo zemljo ni drugač; če nam ona mora vedno le dajati in dajati, bo od leta do leta vbožniši in nazadnje popolnoma nerodovitna.

Da rastline rasejo in se popolnoma zredijo, mora biti zemlja za-nje pripravna in tudi dosti takošne zemlje mora biti; ravno taka je s človekovim živežem. Ako se živež za rastline v zemlji zmanjša, pojemlje rodovitnost njena; ako živež tisti do čistega poide, je rodovitnosti konec. Da se taka zemlja spet rodovita naredi, je le en pomoček, namreč: izpiti in izmolzeni zemlji se morajo spet tiste stvari poverniti, ktere so se ji vzele.

Večidel pa nerodovitnosti ni to krivo, da zemlji redivnih stvari popolnoma manjka, ampak te redivne stvari niso v takošni osnovi pričujoče, kakoršne za rast rastline potrebujejo. Obstojni deli zemlje morajo v nji raztopljivi biti, da jih koreninice rastlin lahko serkati in prebavljati zamorejo. Kaj bi koristili celi kupi živeža človeku, ako bi bil živež v taki osnovi, da ga želodec prekuhati ne more! V taci okoljshinah zamore tudi „praha“ in „počitek“ zemlje njeno rodovitnost pospesiti, če v počitku strohne in sperstene take stvari, ki poprej niso rastlinam v noben prid bile; ko so pa strohnele in sperstene, so se redivni drobci raztopili in pripravni postali poserkani biti od koreninice rastlinskih.

Ondi, kjer zemlja leži sama sebi prepušena in kmetovavec nič iz nje ne prideluje, ne peša njena rodovita moč nič, marveč še rodovitniši polagama postaja. To vidimo celo pri gojzdih, čeravno od časa do časa sekamo drevesa, ki so o 50. ali 100 letih zrasle. Al druga se gojzdi godi in zemlja njegova je od leta do leta slaběji, kadar človek čez-nj pride, mu pobira vsako leto z grabljami listje, ktero mu je natura odločila za gnoj njegov, in les seka brez konca in kraja. V taci okoljshinah mora zemlja v gojzdu več izdajati, kakor pa dobiva, — in nasledek takega gospodarstva je, da gojzd vsako leto bolj peša.

Gotov dobiček bi bil, ako bi prav natanjko poznali mnogoverstne vzroke, po katerih zemljiša pešajo, ker bi po tem lahko bilo gotov pomoček iznajti, odvracati, kar je škodljivega. Al naša vednost v tem je še majhna in bo še dolgo majhna ostala, ker je pot, ktera nas pelje k spoznanju teh skrivnost, težavna in dolga; zakaj veliko glav

in rok je treba, da na poti kemijskih znanstev in kmetijskih skušnj odgernemo to, kar nam je dosihmal le poverh znano. Reči moramo, ako resnico govorimo, da se vkvarjamo še le z lupino, — do jedra še dolgo nismo.

Bomo tedaj poskusili pot pokazati, po kateri pridemo kmetijstvu na hvalo do potrebne vednosti, zakaj in kako se zemlja izpije in izmolze.

(Dalje sledi).

Gospodarske skušnje.

(Trava mačjega repa ali timotevska med deteljo) je kaj dobra reč. V goratih krajih, če ni snega ali če spomlad zlo zmerzuje, detelja rada pozebe. Živinorejcu je to velika nadloga. Če se pa v močno zemljo med ječmen deteljno seme s semenom mačjega repa vseje (5 delov mačjega repa, 6 delov pa detelje je naj bolji zmes), se bo trava mačjega repa popolnoma ohranila in goveji živini zgodno in tečno klajo dajala, če tudi je detelja pozebla.

(Zvediti, ktere krave mléko ima reč smetane), naj se vzame visok in povsod enako širok piten kozarec (glaž), okoli kterega se od spodej gori zarisajo linije ali gradi. Pomolzeno mléko se vlije v kozarec do ktere koli linije, ktera se v glavi zamerka, in o malo urah se pogleda, kako visoko stoji smetana. Na to vižo se ravná z mlékom vsake krave, da se zvé, ktero kravje mléko več smetane naredi.

(Ali zares po povšitih klasjih rožičkih zveržejo krave?) Res je, da imajo tisti čerhi rožički, ki jih posebno vidimo na režnem klasji (Mutterkorn) posebno moč do maternice ali telečnika kravjega, in da ji zamorejo v škodo biti, ako jih živina, kteri se brašno ali debela moka poklada, med žitom preveč povžije; vendar so natanjčne skušnje, ktere so v ti reči na brejih kravah nalašč napravljali na Draždanski živinozdravniški učilnici, do gotovega učile, da tudi 14 lotov klasjih rožičkov, več dni zaporedoma brejim kravam dajanih, škodovalo ni.

Podučne pismica za obnašo med ljudmi.

1. pismice.

V sledečih pismih Ti hočem omeniti, dragi prijatelj, nekterih slabih navad, s kterimi se ne prikupimo nikomur, marveč dostikrat le razžalimo svojega bližnjega.

Ena taci zlo navadni razvad je, da nekteri se ne morejo zderžati, če srečajo znanca ali prijatla z bolehnim obrazom, da bi mu svojega začudenja ali pomilovanja ne razodevali, rekoč: ah, kak ste revni!